

Una aturada al refugi de Lavanor

Després d'aquesta pujadeta, aviat veim un zona repoblada a la dècada dels anys vuitanta i noranta amb pins (*Pinus halepensis*) i alzines (*Quercus ilex*). Som a prop del refugi de Lavanor. Per arribar-hi, ens hem de desviar cap a la dreta del nostre itinerari. Aquesta casa refugi, d'una sola planta rectangular i envoltada d'oms, està situada sobre l'emplaçament de l'antic rafal de Mortitx.

*A Lavanor de Mortitx
hi canten dues terroles¹.*

*Una fa trenta roves
i s'altra set quintars² i mig. (Glosa popular)*

(1) Terrola (*Alauda arvensis*). (2) Un quintar són quatre roves, i una rova són 10,4 quilos.

Retornem al camí i passam pel costat d'un poll (*Populus nigra*) molt gros, amb una soca impressionant, a prop de la font Blanca. Antigament, els polls se sembraven al costat d'una font perquè des de lluny es pogués veure que hi havia un lloc on refrescar-se.

Refugi de Lavanor (Gràcia Salas)

El voltor, emblema de la Serra

Mortitx, d'ençà que es va adquirir l'any 1978, té un paper fonamental en el desenvolupament de diversos plans de recuperació d'espècies en situació demogràfica desfavorable, com és el cas del voltor negre (*Aegypius monachus*). Per aquest motiu, de febrer a juny, quan el voltor cria, acabarem aquí el camí, per no destorbar-lo. Així podrem continuar admirant en vol la seva figura majestuosa i fosca, fàcil de diferenciar de la de qualsevol altre auell. La seva singularitat el convertí en el símbol dels moviments de conservació de la natura i en emblema de la Serra.

*Damunt l'altura,
les roques mig trabucades
damunt la mar sense lons
on sols passen les ventades
les boires i los voltons
(Mossèn Costa i Llobera)*

Si no és època de nidificació (de juliol a gener), continuem endavant. A mà esquerra es destrien les restes d'un poblat, possiblement talaiòtic, estudiat fa dècades pel pare Veny (del Santuari de Lluc), però que no ha estat mai catalogat. Just enfront tenim un bon mirador del Campet Rodó i, al fons, la finca d'Ariant.

Voltor (Vicenç Sastre)

El voltor, emblema de la Serra

Una aturada al refugi de Lavanor

El Sementer de ses Basses, paisatge solitari

I tornem a pujar fins a arribar al collet des Vent. Quin paisatge! Contemplam un entorn de roquissars erosionat, amb capritxoses formes de lapiaz, qualificat per alguns autors com un paisatge gairebé lunar. Aquest modelat càrstic ha donat lloc a nombroses cavitats que resulten ambients molt rics en endemismes, entre els quals hi ha nombrosos coleòpters.

La pista ens durà ràpidament cap a la meta: el Sementer de ses Basses, una espectacular dolina. Es tracta d'una depressió produïda per la dissolució superficial de les roques. Aquests clots solen aprofitar-se per conrear, com en aquest cas, per sembrar pastura per a una guarda reduïda d'ovelles. En aquest lloc tan difícil de treballar podem percebre l'esperit d'una irreplicable pagesia de muntanya, ja esvaïda.

En aquesta petita plana de muntanya, perduda entre els immensos roquissars i carritxars, hi descobrirem una bassa extraordinària. És una construcció excavada en el sòl, de parets gruixades que sostenen una coberta de pedra suportada des de fa segles per una vella soca d'ullastre que fa de jàssera.

I aquí, lluny de l'enrenou, lluny de la civilització, en un extrem del món, acabam el nostre itinerari. Tornarem pel mateix camí.

Textos i fotografies: Conselleria de Medi Ambient i Mobilitat

Paisatge càrstic dominat per carritxar. (Gràcia Salas)

Coll des Vent (Gràcia Salas)

Bassa de Mortitx (Gràcia Salas)
Guarda d'ovelles (Gràcia Salas)

(Gràcia Salas)

Camí de ses Basses de Mortitx

El Sementer de ses Basses, paisatge solitari

Impressió a: www.mediambient.gub.es

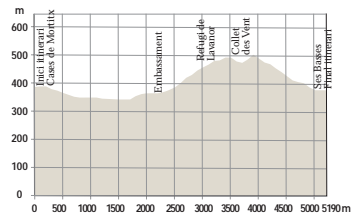
Disseny: Lulufar Biscotxa

Govern de les Illes Balears
Conselleria de Medi Ambient
i Mobilitat

Obra Social 'la Caixa'

Durant el camí cap a ses Basses passarem per les vinyes de Mortitx, pel seu extens oliverar i per un paisatge rocós i abrupte on tindrem la sensació de trobar-nos en un extrem del món, lluny de l'enrenou i de la civilització. Tot això, envoltats per la bellesa salvatge d'aquest indret.

La finca pública de Mortitx és un dels espais més valuosos del Paratge natural de la Serra de Tramuntana. Aquesta possessió es troba a l'extrem costaner més oriental del municipi d'Escorca. Dificultat: baixa, però el camí presenta pendents. Distància per recórrer: 10.280 m (anada i tornada). Durada: 5 hores. L'itinerari s'ha de fer a peu. Teniu en compte que durant l'època de nidificació del voltor negre (de febrer a juny) només podrem arribar fins al refugi de Lavanor.

El Sementer de ses Basses (Gràcia Salas)

Mortitx, terra de vinyes i oliverars

La nostra caminada comença a l'entrada de la possessió de Mortitx, a l'altura del km 10,9 de la carretera Ma-10 d'Andratx-Pollença. El camí ens queda a mà esquerra si venim des de Lluç. Passada una pista de tennis, giram a l'esquerra. En poc temps deixam a l'esquerra el celler on s'elabora el vi de Mortitx.

Després de passar pel costat dels ceps de la varietat cabernet sauvignon, arribam a una barrera amb un botador de fusta, on comença la finca pública. Ens espera un camí llarg, en pujada, per pista. Però animau-vos, perquè la meta s'ho val.

Mirau a l'esquerra. Quina olivera! Quants anys pensau que deu tenir? Molts! I és que des de ben antic Mortitx fou una possessió dedicada sobretot al conreu d'oliveres, principalment de la varietat empeltre, duita d'Aragó pel rei Jaume I després de la conquesta. Com que els esqueixos no fan arrels amb facilitat, s'han d'empeltar obligadament. D'aquí ve el nom d'empeltre.

Aquests oliverars formen una part inestimable del paisatge de la Serra, que no s'ha d'abandonar. Per això, com podem veure, s'han començat a recuperar.

De camí cap a ses Basses enmig de l'oliverar (Gràcia Salas)

Mortitx, terra de vinyes i oliverars

Un hort enmig de muntanyes

Continuam fent camí i passam pel costat d'un embassament. Més amunt, n'hi ha un altre. La construcció de preses al torrent de s'Hort des Moli durant la dècada dels anys setanta va permetre crear aquests dos embassaments. Encara que es troben dins la finca pública, són de titularitat privada. Tenen un sistema de canalització per redreçar les aigües cap al Sementer Pla i cap a s'Hort des Cirerers.

Si allargam la vista, a mà dreta ens queda s'Hort des Moli. Tot i el topònim *des Moli*, no hi ha vestigis de cap enginy hidràulic d'aquest tipus. Probablement hi hagué un molí d'aigua, desaparegut fa molt de temps. Aquí s'hi troba una varietat de cirerer anomenada de saró, molt més petita que la típica mallorquina i bastant més tardana. En menjar aquesta casta de cirera, el pinyol queda ben net. A la primavera és tot un espectacle veure els cirerers florits.

S'Hort des Moli (Gràcia Salas)

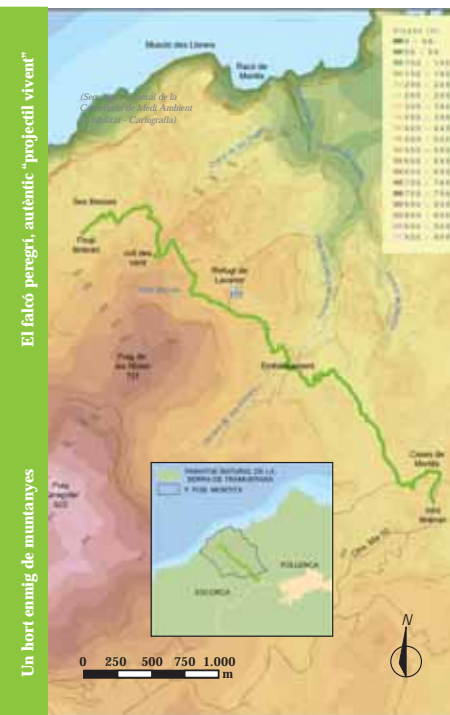
El falcó peregrí, autèntic "projectil vivent"

Passats els embassaments, la pujada és un poc pronunciada i qualsevol excusa pot ser bona per aturar-nos a descansar. Podem aixecar una estona la vista al cel i, si veim un rapinyaire que travessa el cel amb un vol ràpid, directe, probablement és el falcó peregrí o reial (*Falco peregrinus*), que nidifica als penya-segats de Mortitx. Té molt bona vista, i per això pot veure les seves preses, aus que captura al vol, a un quilòmetre de distància. El seu vol és molt ràpid: pot volar a una velocitat de creuer d'uns 48 km/h, pot accelerar fins al 77 km/h en persecució horitzontal, i en picat pot assolir els 320 km/h. Quan arriba a la presa, la copeja amb les urpes i l'agafa en l'aire. Però no caça ni la meitat de vegades que ho intenta.

Durant la tardor, la caça d'un falcó en un esbart d'estornells és espectacular; els aucells s'agrupen en una gran massa atapeïda que es mou en el cel. El falcó ataca l'esbart així com pot, i aquest fa un forat i deixa passar el rapinyaire de llis... Això es repeteix una vegada i una altra, fins que el falcó es cansa o un malaurat estornell se separa del grup protector. Aleshores està fet d'ell.

Falcó (Gràcia Salas)

El falcó peregrí, autèntic "projectil vivent"

Un hort enmig de muntanyes